

30 Σεπτεμβρίου 2016

Γεννιέται ή γίνεται πολιτικό ο άνθρωπος;

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Αναστασία Δημητρακοπούλου, Δρ. Φιλοσοφίας Παν/μίου Αθηνών

Κατά τον Δημόκριτο, ο άνθρωπος δεν γεννήθηκε κοινωνικό ον, αλλά έγινε, πράγμα που σημαίνει ότι θεωρεί τον άνθρωπο αναπόσπαστο κομμάτι της φύσεως, που υπακούει στους γενικούς νόμους της τελευταίας. Όμως, κατ' αυτόν τον τρόπο, τον αντιμετωπίζει μόνο ως βιολογικό ον, διακρίνοντας τον άνθρωπο-κοινωνικό ον από την φύση. Η ανθρώπινη κοινωνία είναι ένας δεύτερος κόσμος, ένας μικρόκοσμος, ο οποίος, όπως ο μέγας κόσμος, εμφανίστηκε σε μια ορισμένη περίοδο (Δημόκριτος, Απ. 34).

Τις προαναφερθείσες πληροφορίες τις δίδει ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, ο οποίος λέγει ότι οι πρώτοι άνθρωποι επιβίωναν υπό δύσκολες συνθήκες, διότι δεν είχαν ανακαλύψει την φωτιά, δεν είχαν σπίτια, δεν αποθήκευαν τροφές κλπ., γεγονός που τους οδηγούσε τον χειμώνα στον θάνατο. Σταδιακώς ανακαλύφθηκε η φωτιά και ό,τι απαιτείται για την συντήρηση του ανθρωπίνου γένους. Η χρεία υπήρξε δάσκαλος των ανθρώπων και κατηύθυνε τον άνθρωπο στην μάθηση του κάθε πράγματος έχοντας ως συνεργούς το λογικό, την εξυπνάδα και τα χέρια του.

Οι άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι μόνον εντός της οργανωμένης κοινωνίας θα ωφεληθούν από την ύπαρξη των καινοτομιών και των αλλαγών, που θα υπάρξουν εν πρώτοις σε υλικό επίπεδο, πράγμα που στην παρούσα φάση προέχει και έπονται τα υπόλοιπα. Στο Απόσπ. Β 252, ο Δημόκριτος επισημαίνει ότι το ύψιστο αγαθό είναι η ευημερία της πόλεως, αν αυτή διαφυλάσσεται, κάθετί διαφυλάσσεται, όταν

αυτή καταστρέφεται, κάθετί καταστρέφεται. Δηλαδή εξάρει την σταθερή κοινότητα ως αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη της ευημερίας (Taylor, 2005).

Ο Αριστοτέλης αντιθέτως λέγει ότι ο άνθρωπος είναι πολιτικό και κοινωνικό ον εκ φύσεως, ενώ αυτός, ο οποίος ζει μόνος είναι είτε θεός είτε θηρίο, υπονοώντας ότι, όταν διαβιεί με τους άλλους, ευρίσκεται μεταξύ των δυο άκρων. Η πόλις αποσκοπεί στην απάλειψη των ιδιοτήτων, που χαρακτηρίζουν ένα θηρίο και επιδιώκει την επίτευξη ενός βίου, που κατευθύνει, όσο είναι εφικτό στην θέωση (Άριστοτέλους Πολιτικά Α 2, 1253 a 1-4, Μικρογιαννάκης 20106).

Η κοινή διαβίωση επιτάσσει την ύπαρξη νόμων, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η αρμονική συνύπαρξη των πολιτών από τα μέλη της κοινότητας, τα οποία προέτασσαν το ατομικό συμφέρον και στρέφονταν εναντίον του κοινού καλού: «οὐκ ἄν ἐκώλυονοί νόμοι ζῆν ἕκαστον κατ' ἰδίην ἐξουσίην, εἰ μὴ ἕτερος ἔλυμαίνετο» (Δημόκριτος, Απ. 245). Οι ανωτέρω αντιλήψεις διαπνέουν την πολιτική θεωρία του Αβδηρίτη φιλοσόφου, βεβαίως, οφείλουμε να τονίσουμε ότι στις απόψεις του για την δημοκρατία διακρίνονται οι βασικές θέσεις των αρχαίων Ελλήνων, όπου η δημοκρατία εδραζόταν επί της αρχής της ισονομίας και της κυριαρχίας του νόμου (Κελεσίδου, 1994).

Η φράση του Δημοκρίτου (Απ. 102) «καλόν ἐν παντί τό ἴσον» είναι συνώνυμο της ισότητας, αλλά με ευρύτερο φάσμα εφαρμογής. Στοιχείο της ισότητας είναι η αναγνώριση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων, όπως η αποδοχή από τους εύπορους της παροχής αγαθών προς τους πένητες, διότι αποκαθίσταται το «ίσον» μεταξύ των πολιτών και επικρατεί στην πόλη ομόνοια (Δημόκριτος Απ. 255,Κελεσίδου, 1994). Ο νόμος αποτελεί σημαντική παράμετρο και στην πολιτική φιλοσοφία του Αριστοτέλους. Αναφέρεται στην κυριαρχία του και θεωρεί ότι διασφαλίζει δύο πράγματα· πρώτον, οι καλύτεροι εκ των πολιτών διευθύνουν τις πολιτικές υποθέσεις και δεύτερον, οι δημαγωγοί δεν δύνανται να παρεισφρήσουν στην λειτουργία του πολιτεύματος: «ἐν μὲν γάρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις οὐ γίνεται δημαγωγός, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτῶν εἰσὶν ἐν προεδρίᾳ» (Άριστοτέλους, Πολιτικά, Δ 4, 1292 a 7-9).

(συνεχίζεται)

Πηγή: [Διεθνής Επιστημονική Εταιρία Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας. 2η Επιστημονική Ημερίδα «Προσωκρατική Φιλοσοφία: ο Άνθρωπος, η Κοινωνία και ο Κόσμος»](#)

<http://bit.ly/2dihbtd>